

GYVENIMAS PO LŪŽIO

Danutė Gailienė
Vilniaus universitetas

ISTORINIAI LŪŽIAI

1. 1940 m. Lietuva prarado nepriklausomybę
2. 1990 m. Lietuva atkūrė nepriklausomybę
3. Istoriniai lūžiai sukėlė *kultūrines traumas*
paveikta visa visuomenė
griūna kultūrinis tapatumas

...Lietuvos žmonėms dviejų santvarkų lyginimas yra pastovi psichologinės realybės dalis...

(Bieliauskaitė ir kt. 2015)

ŽMONĖS PO LŪŽIŲ

Liudijimai:

Po 1953 metų – tremtinių...

Po 1990 metų – emigrantų...

Po 1999 metų – mūsų pačių....

SUNKIŲ TRAUMŲ IR SOCIALINIŲ TRANSFORMACIJŲ PSICHOLOGINIAI PADARINIAI IR JŲ ĮVEIKA

(2012 10 – 2015 09)

Vadovė prof. habil. dr. Danutė Gailienė

2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ įgyvendinimo priemonė Nr. VP1-3.1-ŠMM-07-K „Parama mokslininkų ir kitų tyrėjų mokslinei veiklai (visuotinė dotacija)“

TYRIMŲ SVARBA

1. Psichologinių tyrimų apie kultūrines traumas mažai
2. Okupacijos ypatumai ir trukmė skirtingi
Rusija, Baltarusija, Ukraina etc.
Lietuva, Latvija, Estija.....
Lenkija, Vengrija, VDR, Čekoslovakija etc.
3. „Išėjimai iš komunizmo“ skirtingi (Z.Norkus, 2008)
4. Komunizmas nepripažintas nusikalstamu

TYRIMO KLAUSIMAI

Kaip Lietuvos žmonės šiandien vertina įvykusias socialines transformacijas – išsivadavimą iš sovietinės okupacijos ir perėjimą į demokratinę santvarką? Kaip pokyčių vertinimai susiję su žmonių istorine patirtimi, tapatumu ir asmeniniais resursais?

TYRIMO METODIKA

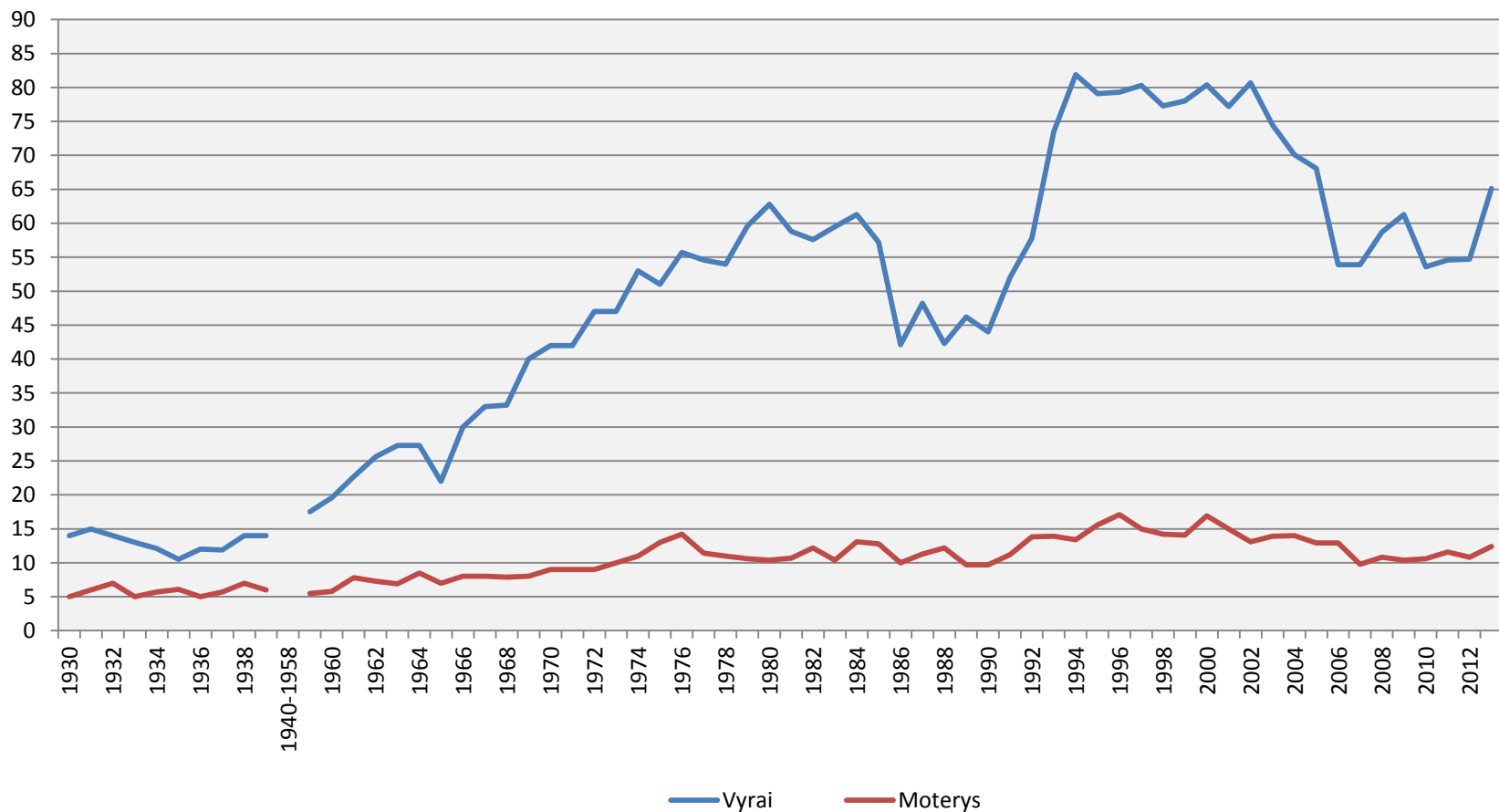
Skerspjūvio tyrimas, kiekybinių ir kokybinių strategijų derinimas

- **Kiekybiniai** metodai (*psichologinė savijauta, trauminės patirtys, sunkumų įveika ir atsparumas, tėvų-vaikų ryšys, socialinių transformacijų vertinimas*)
- **Kokybiniai** (atviras klausimas *Kaip gyvenimas nepriklausomoje Lietuvoje paveikė Jus asmeniškai kaip žmogų?* ir pusiau struktūrinis interviu)

TYRIMO DALYVIAI

1. Trys kartos Lietuvoje (populiacinė imtis)
2. Tautinių mažumų grupės (*lenkų ir žydų tautybės*)
3. Specifinių traumų, tiesiogiai susijusių su istoriniais procesais, patirtis (*Sausio 13 nukentėjusieji; Černobylio avarijos likvidatoriai*)
4. Savižudybės patirtis (nusižudžiusiųjų artimieji, mėginusieji žudyti)

ISTORINIAI PROCESAI IR SAVIŽUDYBIŲ PAPLITIMAS LIETUVOJE. 1930-1940 ir 1960-2013 metai

VYRŲ SUICIDIŠKUMO PRIELAIDOS

Tyrimas atskleidė **tėvo rūpestingumo** svarbą formuojantis suicidiškiems polinkiams

Populiacinėje imtyje lyginant turinčius ir neturinčius minčių apie savižudybę vyrus pagal jų ryšius su tėvais, skiriasi tik šis komponentas

Tėvo figūros ar vyriško autoriteto svarba formuojantis vyriškam tapatumui ir suicidinėms mintims

PRAĖJUS 24 m. PO LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO

- Pokyčių našta ir iššūkiai žmonėms buvo ir yra pakeliami:

visos trys kartos įvykusias transformacijas vertina pakankamai gerai. Jauniausia karta vertina geriausiai

- Tokie pat duomenys gauti Lenkijoje ir Vokietijoje (*Silbereisen ir kt.*)

POKYČIŲ VERTINIMAS

Teigiamą pokyčių vertinimą geriausiai prognozuoja:

tapatinimasis su šeimos istorija

subjektyvus finansinės padėties vertinimas

išsilavinimas

ŠEIMOS TRAUMINĖ ISTORIJA KAIP APSAUGINIS VEIKSNYS

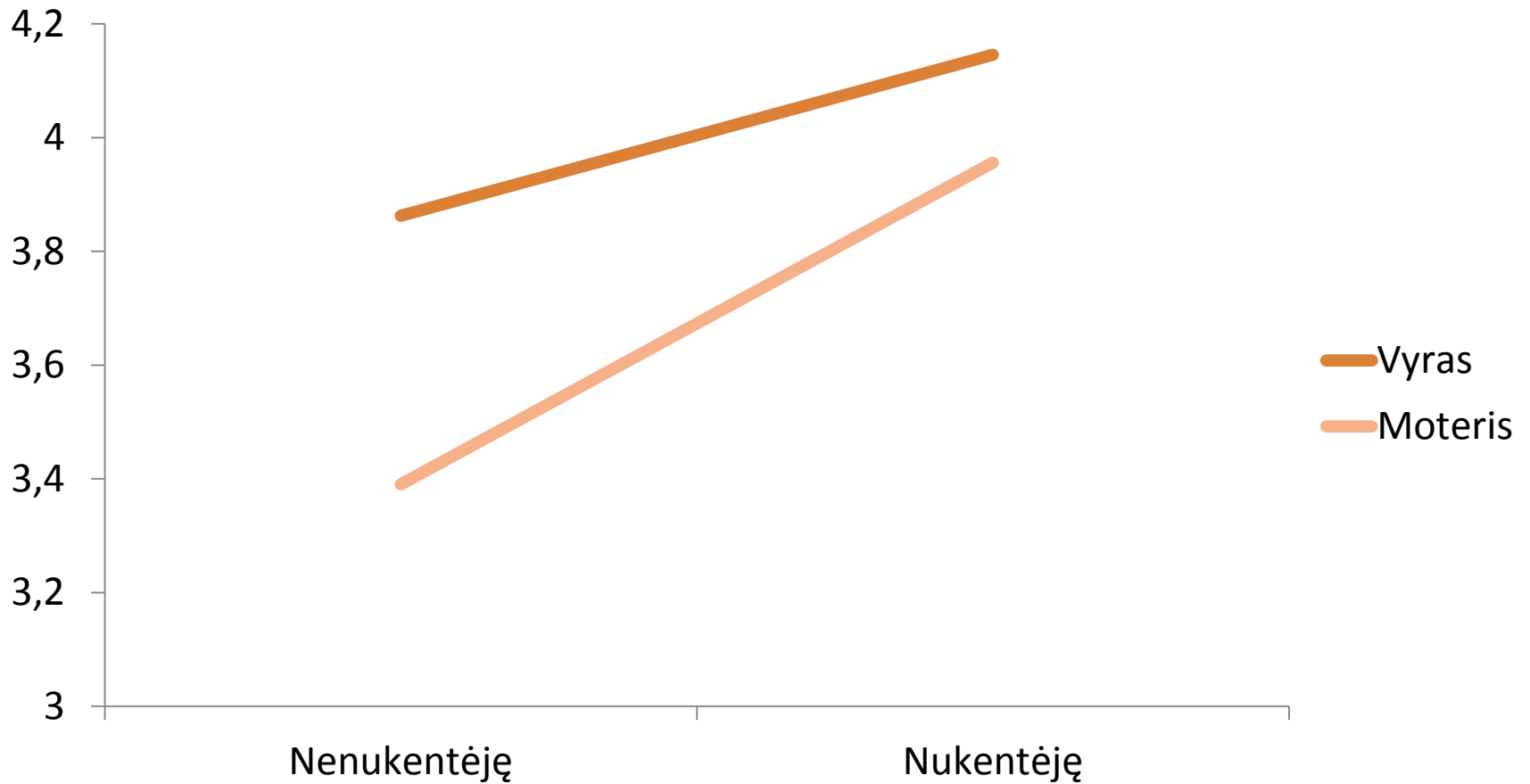
- Pusė tyrimo dalyvių nurodo, jog šeimoje yra nukentėjusių nuo sovietų ir nacių represijų
- Nukentėjusių šeimų narių

didesnis psichologinis atsparumas

didesnis optimizmas

ateities viltingumas

„Esu Lietuvos patriotas“ [tikrai ne ... tikrai taip]

PRIKLAUSĘ KOMUNISTŲ PARTIJAI

- Palankiau vertina gyvenimą sovietmečiu
- Nurodo buvę geriau prisitaikę prie santvarkos
- Palankiau vertina ir Lietuvos gyvenimą tarpukariu
- Nesiskiria

*nepriklausomybės atkūrimo vertinimas,
prisitaikymas po nepriklausomybės,
patriotiškumas*

LAISVĖ

Laisvės atgavimą pozityviai vertina **visos** tyrimo dalyvių grupės

o kasdieninį gyvenimą – ir sovietmečiu, ir po nepriklausomybės atkūrimo - nevienareikšmiškai

PTYRUSIEJI TRAUMAS

Iki šiol jaučia jų pasekmes

Visuomenė labai menkai pasiruošusi palengvinti jiems traumų įveiką

TEMOS

- **ŽMOGAUS TAPATUMAI SOCIALINIŲ POKYČIŲ KONTEKSTE.**
Moderuoja doc. dr. R. Bieliauskaitė
- **LIETUVOS PILIEČIŲ TRAUMOS TARNAUJANT SOVIETŲ KARIUOMENĖJE AR PRIEŠINANTIS JAI: KIEK TAI AKTUALU ŠIANDIEN?** Moderuoja dr. R. Povilaitis
- **KĄ NAUJO SUŽINOJOME APIE SUICIDINĮ ELGESĮ LIETUVOJE?**
Moderuoja dr. P. Skruibis

...Kultūrinė trauma pasireiškia, kai grupės nariai sutaria, jog buvo paveikti dramatiško įvykio, kuris visam laikui paliečia grupės sąmonę ir jos atmintį bei pakeičia tapatumą (Alexander, 2004). Taigi, kultūrinė trauma yra pačios kultūros savirefleksija...

...Kaip individuali trauma yra pertrūkis įprastinėje gyvenimo tėkmėje, taip ir kultūrinė trauma sutrikdo kolektyvinės atminties tęstinumą ir istorinės atminties perdavimą iš kartos į kartą, ryšius tarp šeimos ir visuomenės, tarp atskirų visuomenės grupių, tarp kartų...

...Lietuvoje okupacijų ir istorinių lūžių sukeltos kultūrinės traumos paveikė visą visuomenę, kiekvieną žmogų ir šeimą, poveikiai buvo ilgalaikiai ir sudėtingi, kartais net nebaišku kas tikrieji nukentėjusieji, o kas laimėtojai...

Taigi ką galime išvelgti žmonėse šiandien? Kaip jie jaučiasi, kaip vertina tai, kas įvyko, kokią tam suteikia prasmę? Kaip gyvena itin pažeidžiamos visuomenės grupės, patyrusios ypatingą specifinį traumavimą arba sunkias asmenines traumas? Kaip laikosi tie, kuriems teko didesnė kultūrinės traumos iššūkių, nes jie priklauso mažumai ir turi formuoti savo naują tapatybę po lūžio; kokia ji bus tarp kitų kultūrinių tapatybių?

Danutė Gailienė

ISBN 978-609-437-290-2

GYVENIMAS PO LŪŽIO Kultūrinių traumų psichologiniai padariniai

GYVENIMAS PO LŪŽIO

Kultūrinių traumų psichologiniai padariniai

Sudarytoja
Danutė Gailienė

Monografijos straipsniuose pateikiami kompleksinės psichologinės studijos apie Lietuvos žmonių patirtas istorines traumas ir išgyventas socialines transformacijas duomenys ir įžvalgos.

KNYGOS SUDARYTOJA
Danutė Gailienė

AUTORIAI

Aurelija Auškalnytė
Eglė Balčiūtė
Rasa Bieliauskaitė
Gabija Čeledinaitė
Said Dadašev
Jonas Eimontas
Odeta Geleželytė
Dovilė Grigienė
Neringa Grigutytė
Elžbieta Gruževska
Šarūnė Jagjėlaitė
Jūratė Kudarauskaitė
Eglė Mažulytė
Vaiva Klimaitė
Ieva Povilaitienė
Robertas Povilaitis
Monika Skerytė-Kazlauskienė
Paulius Skruibis
Asta Zbarauskaitė

DISKUSIJOS TĘSIAI.....